

Чурапчыга күн тахсар!

САНА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Ил Дархан анал туһайыты

2015 сыл
Ахсынньы
3
КҮНЭ
ЧЭППИЭР
№ 131-132
(11141-11142)

12+

ИЛ ДАРХАН АНАЛ ТУҤАЙЫТЫГАР ТЫА ХАҤАЙЫСТЫБАТЫН САЙЫННАРЫ СОРУКТАРА

Олорон, үлүтүн калыт тустаах сылыт түмүктүнүгү, катар сылыттароо регионнар сылыттары, Россия Президент бар дьонноругар, депутаттарга анал туһайыты (постание) ыһаллар. Быйыт еттин 26 күнүгүр Саха Республикатын Ил Дархана Егор Афанасьевич Борисов катар 2016 сыл сүрүн соруктарыгар аналлаах этин онорго.

Бу ыһырыыга биир сүрүн салаанан, катар сылыт республикага тыа хаһайыстыбатын сайыннары туһайытылара буолулар. Ил Дархан бастаан туран, быйыт республикага Тыа хаһайыстыбатын сайыннары ордонун онорууга улахан үлө ыһытыллыбытын бэлэтэбит. Кырдык, сокуон барытын дүүрүлүнүгү эбэх көсөтүлүгү, дискуссиялар ыһытыллылар. Билиги улууска Ил Дархан бу бопсунуоска анаан-минээн катан, биирлэһитин дьону, баһынай хаһайыстыбалар салайааччыларын кытары көрүстү. Улуус салалтыга, тыа хаһайыстыбатын управленига нөһүлүктөрүнүн дүүрүлүн ыһытылар, олохтоох «Сана олох» хаһыага анал рубрика үлүтүтэ. Кирибит этингэр түмүтүн, сокуон барытын онорор хаһыайыага тиһэрэтинилэр.

Сокуон барылан сүрүн ирдэбитэ — тыа хаһайыстыбатын салаата государство ойбүлүн көдүүстэхтик туһаара, көмө бары көрүнүгү онорон таһаарылы үлүтүнүгү туһуланнаахтарга этинилэр. Соросор государствонан көмө ыһан баран, сылынан бусулаах, тус бэйэ дьоннорго усулбууһун тупсарыныга тутар түгүнүгү кистэл буолулар. Производствонун үлүтүнүгү кинигэ усулбууһун, улуустарынан үлүтүнүгү салаллар учуоттаныахтарга бэлэтэбит. Билиги улуустугу тыа хаһайыстыбатын үлүтүнүгү, сүлүнүн, үүтү-эти онорон таһаарылан дьарыктаналлар. Государствотан көмө ыһахтарына, тус сылыта туһаналлар. Агроэксистердэри сайыннарыга туһуламмыт программа ыһылан, олоххо көтөрүлүт. Оноролубут баалары көдүүстэхтик туһанан үүтү, эти онорон таһаарылы үлүтүнүгү соруктара.

Тирээн турар сорутунан — собуоттаныаһын, переработкааһын системаларын бөкүрүтүү, бордуукка-а хаһыстыбатын техникой рекламнарда, таможенный сойуус рекламнар соп түбүннүгү тупсары буолар. Хараһыла, хаһааны материалнай баалара

оноролуохтар.

Ветеринария, метизация, селекционной-племенной, сирин онорор тэрилтэлэр тустаах хайыахтарынан үлүтүгү сибээстөөк, таһаары онорончуларга көмө көдүүстэх бусулаах. Тыа хаһайыстыбатын сайыннарыга муниципальнай программалары хардары үлүтүнүгү төрүтүгүр олохторун, сылыта барылар 3-түү мал олохтобойлаах траннары биирин саадаарын эттэ. Итинго анал усулбууһун бааларын улуустут нөһүлүктүгү бэлэтүгү, үлө ыһытылар.

Ил Дархан анал туһайытыгар нэриһис кэмгэр куру ыга тарыһаа, ол эбэтэр туһаны биирбүт ороскуоттаран дойду үлүтүн үлүтүннүгү оттуон баһаанына көнүгүр дьоннор тутуларга ыһыла. Ороскуоттар көдүүстэх бусулаахтар. Социальный эбэтэрэтиһитүгүр булгучу толорулааһын ирдэтилер.

Е.А. Борисов 2016 сылы сүрүн соруктары чотулаан, Ил Түмөнтэ анал туһайыты (постание) катар сыл программалар кытары. Ону толорууга үлүтүбүт.

Алексей СЛЕПЦОВ

Төлөй орто оскуолага тэриллэбитэ 85 сылыгар

УБУЛУӨЙГҮНЭН, КҮНДҮ ОСКУОЛАМ!

Нөһүлүгэ оскуоланы историктын көрүлүс, оскуола аан бастаан, 1924 сылы ыһаах аһылыбыта. Бастаах оскуоланы Төлөй Дирингэр Илья Кириллович Пинигин аһыт. Кини оҕолорго Төлөй нөһүлүгүгү биир тарбааха баггылар бастаах үөрэхтээх кини эбит.

1930 сылааха аһынны 18 күнүгүр Төлөйгө сана типовой оскуола үлүгү кирибит. Бу оскуолага Сунтаартан төрүттүк Демьян Варфоломеевич Попов (собиенсэй) көрүлүгүн үлүтүбүтүгү. Кэпэ, 1936 сылтан Аҕа дойдуну көмүскүүр сэрин буолуор дьэри, бу оскуолага биир дойдулаахтык, фронтовик, сүрүлүннү, учуутал Алексей Спирдонович Бродников үгүс сыралын биирэн үлүтүбүт. 1942 сылааха Төлөй үс көдүүсүн 145 хаһайыстыба күдү өтүгүн хоту көһөргө күлүлүбүтүгү. Оскуола сабыллыбыта, дьэтэ оройун киинигэр көһөрөн кэлтирилибит. Ол юмтун ыла Төлөй нөһүлүгүгү нөһүлүк стаһуун сүтүрүтүгү.

Көһүтэ барыт биир дойдулаахтык турдоруу күлүлүнүгү, 1944 сылааха төрөбүт аһаастарыгар төһөн кэлбиттэ. 1945-1946 үөрэх дьылыгар Мэндийгүгү начальнай оскуола аһылыбыта. 1965 сылааха оскуола Мэндийгүгү Төлөй Дирингэр көһөрүтөн аһылыбыта. Мана оскуола 1974 сылааха дьоннор үлүтүбүт. Бөдөһүтүү сылыгар Төлөй нөһүлүгүгү участваа күлүлүбүт. Оскуоланы эмгэ саһытара. Олохтоохтор оҕолорун үөрэттэрэри, аһын нөһүлүктүгүгү көсүтүтэ.

1984 сылааха олохтоох нөһүлүгүнүгү турдоруулуун, Төлөй участвалар начальнай оскуола эмгэ үлүтүн саадаабыта. Кэпэ 1989 сылааха ситтэ сүк орто оскуолага

үөрэхтэһиини бопсоттоох үлүтүгү, 1 «Российской Федерации үөрэхтэһиини туйуна», 2 «Учууталлар учууталара», 12 «Саха Республикатын үөрэхтэһиини туйуна», 1 «СР кулутураһын туйуна», 1 «СР тыа хаһайыстыбалар туйуна» бэйэ хаһаайнара таһаарылаахтык үлүтүн-хамсыы сылыттар. Директорунан Анатолий Иванович Александров, директорун үөрэх хаһаар солбуулааччынан А.П. Григорьева, иһэр үлүгү Т.В.Петрова, производственный үлүгү Е.А.Смирнов коллектив үлүтүн иһитэн саадаан саһааллар, оскуола иһитингүгү көсүлүтүк буолулар, үгүс оруттук үлүтүн-хамсыы ыһаллар.

Оскуола 2004 сылтан республика агрооскуолаларын сойууһун чыһытэ. 2009 сылаахтан «Социализация личности нового хозяина земли через просветную деятельность» дьон тиммэнэн республикага эх-прементальнай просветка стаһууну ыһан, иһи хайыаха утумнаах үлүтүн тарыор. Быйытгы үөрэх дьылыгар 40 мистэттэх типовой хотон тутулан үлүгү кирибэ. Мана таһынан Чурапчытаһы республиканский оҕо спортивнай иһитингүгү-оскуола тустуга фильмага 42 оҕону хаһа, ситиһиллэхтик үлүтүн. Мана республика үгүс улуустарыттан тустуу өтүгүн сайыан баадаах 17 оҕо катан үөрэх.

Улууска иһитингүгү республикага учууталарбыт уонна үөрэнүүчүлүбүт араас таһынаах күрэхтэргэ, конференцияларга ситиһиллэхтик кыталлар. 2013 сылааха математика учуутала Т.А.Адамова республикага «Агрооскуола бастың учуутала» конкурска II-с степеннөөк дипломунан наһаараллааһына оһу тэнэ 7-с кылаас үөрэнүүчүлүгүгүр аһааах геометрия предметигэр үлө тэһэрэтин бэлэтэһитигүгү. Учууталлар иһитингүгү таһынаах үлүтүгү араас конкурска ситиһиллэхтик кыталлар. Ол күрдүк нууча тылыгар уонна литературалар учуутала В.Н.Абрамова улуустаагы «Сыл бастың учуутала – 2012» «Лучшая методическая находка», М.И.Аммосова «Сүрүлүн оҕолорго аһааһын» кылаас салайааччыларын күрөһү «Мастерство и сотрудничество» анал аһа хаһаайтарынан буолбуттара. История учуутала

Н.К.Пермяков «Эһэр педагог – 2013» күрэхэ III-с степеннөөк дипломунан, аһын сүһүк учуутала А.С. Кононова «Эһэр педагог – 2014» региональной конкурсука I-кылааста, нууча тылыгар уонна литературалар учуутала И.Е.Смирнова «Сыл бастың учуутала – 2014» күрэхэ II-с мистэгин ылары ситиһиттэ.

Оскуолабытыгар дьоннор сайылыаах оҕолор араас таһынаах күрэхтэргэ, фестивалларга нөһүлүктүгү, улуустут, республикага аһын эбэхтик көмүскүлүт. Ол күрдүк, Егор Сивцев, Лена Смирникова, Алина Захарова катан аһытыбыт. Егор Сивцев – 2013 сылааха республикага «Иһитингүгү хар-дыла» научнай-практической конференцияга 2-с мистэгү, Бүтүн аан дойдулаагы «Бордосч-нация» вокальный конкурска үрүт көмүс мистэгү хаһаайытынан буолтэ, 2015 сылааха республикага «Федеральный аһылыгыгүгү» кыһылытаһынан аһааһыта. Мана сөргэ «Хотугу сүлүс» фестиваль лауреата, Гран-при хаһаайына Лена Смирникова – Бүтүн аан дойдулаагы «Бордосч-нация» вокальный конкурска үрүт көмүс мистэгү ыһыта. Оһу тэнэ «Хотугу сүлүс» фестиваль лауреата, «Star up» аан дойдулаагы фестиваль лауреата, республикага агроаһылыгар II-с мистэттэх, «Art-Fashion» аан дойдулаагы фестиваллар Гран-при хаһаайына Алина Захарова – «Сельская школа» республикага педагогический дьарбаһаага үөрэнүүчүлүгү бьарыаастарын күрөһүн кыһылытаага, П.А. Ойуунускайга аһааах республикага аһыны кыһылытаага. Мана таһынан уолаттарбыт «Хотон аһылытара» литературнай аһылыгар араас таһынаах күрэхтэргүгү кытан, оһус сылын лауреат, дипломант буолан, оскуолаларын аһын үрдүктүк аһаааһаллар. Саха тылыгар уонна литературалар учууталара А.С.Гонорова, Е.Е.Попова кыһылыт уһуулар.

Иһи күрдүк, Төлөй орто оскуола билиити көмүрүлүгүгү сөп түбүн, үлүгү катангы ыһаах сырылаа, күрүгү уһууһун ситиһиллэхтик үлүтүн - хамсылар.

Мария АММОСОВА,
оскуола библиотекара

